

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfɔtɛ yie yie mɛ

Ti ɔo kenye ke tú dɛɛ te ke sɔkesɔke yi bo ke kutenku naati tipiiti timɔũ, dɛ tú omɔũ yi ɔo nke di otɔu muwɛrimu ɲo kperɛ yĩnke,

Ti ɔo kenye ke tú isɔke ʒʒ nyo di peite koo mɔũ wee wɛntɛ ke ndo bɛɛ ite koo wuu, ke yɛ ti bo yĩmɛ ke nkari ke dɛ tinaati ke ti naa tidɔti, ke ba ndɛ ti mɛ mba yo mɛsemɛ, oniti ti dɛ ɲmanti, dɛɛ tú ketɛ,

Ti ɔo kenye ke tú oniti nɛ oniti ɲmɛ, ti tũ mbo ndɛ mu titɔbɛ, ociĩri ndɛ okperi ko okperi dɛ ociĩri, ke yɛ dɛmɔsikaandɛ kɔ ndɛ cooti yĩnke,

Ti ɔo kenye ke tú initi wuɔ nyimɔu ɔo kenkàri ke naati keyɛ itɔbɛ kpei,

Ti ɔo kenye ke tú initi wuɔ kutenku yandú dɛnɛni dɪpatri kɛparku di myɛɛkɛ nɛ oniti ba we, kó dɪyɛtri ke tú oniti pokua oniti dɔua, ɔmɔũ yi cãã nɛ otɔu; ke dɛɛ te ke iwuɔ nyimɔũ ɔo nkewɛnnɛ ke mpĩ kɛbeu nɛ dɛ bo naatimɛ tipiiti timɔũ,

Ti ɔo kenye ke tú yehɛkɛ yɛ mɔũ yɛ kari kɛwɛnnɛ mu kutenku yandú ko dɪtĩnni kɔbɛ ketú ti ɔo ke ndɛ mɛnkɛ weti dɛɛ cɛnkɛ tukunɛ oniti kó mufommu nɛ o borimɛ,

Ti ɔo kenye ke tú ti bo wɛnnɛ mɛ dinnu maɔimaa dɛɛ tukunɛ oniti kó mufommu byɛɛkɛ dɛɛ bo nte ke ti baa yetɛ kucɛ,

Iwuɔ nyimɔũ kó dɪtinnɪ dɪdyɛɛɛ piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Iboti imɔũ nɛ itensaake imɔũ ɔo nkewɛnnɛ dɪnuu kɛpĩ ndɪpatri dɪi ko tinaanti nɛ i yɛmmɛ kɛpã itɔbɛ ityɛ ndɛ yĩnke ke nyɛ dɛɛ túmɛ oniti ko mufommu yehɛkɛ yɛmɔũ dɔwɔmɛ; oniti ba we, a cɛnkɛ bo dɪl hei, a ɔo nke ti nyɛ ke ti kpenni.

Ditanfɔtri 1

Oniti ti pei ndɛ omɔũ yi kpaatri otɔu, ke yɛ oniti ba we, o yi ɔo nɛ fɛhɔfɛ; o mɔkɛmu mɛcii kɛhã mɛyɛmmɛ. Ti tú nɛ ɔo kenye ti tɔbɛ mɛ ke yie mii ba nkwuɔ ko otɔu dɔu.

Ditanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o peia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnkɛ tú wee boti, a feu tekotɛ dɪbo ndaa, a dɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɲwee peɔitɪk boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a ɔo nɛdawanfɛ nɛɛa, a tú kuhɔuku nkua, dɛ yi ɔo ɲomɔũ bo dɔ ciitɛ a kperɛ yĩnke.

Ke wɛtikɛ, ba kaa hei túdɪ ke domɛ, omɔũ yi ɔo ke nda kɔɔnnɛ ke ɲmanti o bo dɔ byɛɛti a yiɛnni mɛɛ kpei noyɛɛ nyoo cyɛɛ.

Ditanfɔtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke dɔa kakii ke ɲmanti o bo dɔ tannɛmɛ kufɔtitenniku.

Ditanfstri 4

Omoũ yi dɔ nkeɔɔ otɔu kuɔaaku ke ɲo senni; oniti me nyi moke muwɛrimu o bo fiteme otɔu koo naa nku ɔaaku.

Ditanfstri 5

Omoũ yi dɔ mbe ɲo ɔuku sɔntike fepaãpyefe tɛme, ɲo me nyi dɔ nke nfeuri kukpetinkú kɔmme ke cirmɛ.

Ditanfstri 6

Oniti, a cɛnke bo kee byeeke a dɔ kenye ɔee ci ne ɔee yi ci koomoũ ba ɔa soute.

Ditanfstri 7

Ɖikotinuú tú timoũ kó kuɔɔpiku nku. Okoti, ɔɛbirɛ, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinuú ɔii o kãnke.

Ditanfstri 8

Koomoũ sente ɔikotinuú ke ɔaa wɛnte, a baa yi hũti hũti; a bo o to tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ditanfstri 9

Be baa na ke sɔnte kepĩ ɲomɔu ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔihɛi.

Ditanfstri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pĩ nne timati, ɔibeentĩnni kɔbe dɔ nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ditanfstri 11

1. Ke be tú omoũ caare ke mu nyi o bekenɛ keya ke mɔmmwɔɔ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yɛ timati tibeenti ti bo tibatɛ.

2. Oniti kaa caare ɔemare ke sɔ nke ɔikotinnu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi dɔ nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sɔ mbe dɔ nkeyetoo keywɔɔ ɲa to ɔeyinke be ɔɔke baa tɔntɛ.

Ditanfstri 12

Omoũ yi dɔ nketa we yi te tiinaan ti myeɛke, keyɛ, ɔe ɔɔ me nyĩ kaa wɛnte otɔu ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. Ɖikotipatri me nnaa mmu kekpa nɔeyinke ke ɔe you.

Ditanfstri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔɔme kaa pɛnsiri ɔii hei a kàri.

2. Kaa me nyite kekɔte kee byeeke, ba ɔiihei kece, nkeɔee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a dɔ ɔiimɔnni.

Ditanfstri 14

1. Ke be ɔaa ɔɔ meyei ke ɔaa harine ba a yi moke ɔifɔtɔɔ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me nɔɔ diihe; ɔe kó ɔihɛi kɔbe me nyi dɔ nke ɔaa beti.

2. Be me ne yi yɛ kaa yeke ke be ɔa kwuɔ nne tipiiti timoũ, be nɔa wuo kaa ɔɔri a ɔɔme.

Dítanfǽtri 15

1. Fǽ ǵǵniti, a ba nfou kǽ bo kǽ yi yǽ a boti tuku.
2. Omǽ yi dǒ nke yetǽne sǽntike ǵotǒu o ko kuboti tuku; kǽ weeme nne dǒ ne omaa o bo namu kǽ naanne kuboti tǽku.

Dítanfǽtri 16

1. Oniti, kaa cǽnke baa nkǽdee, a bo na kǽpwoke yoo a yenke a me ndǽwe kǽ dǽ hǽnne tǽcyǽǽte. Oniti ne o poku, omǽ yi dǒ kensei otǒu fǽnǽnfǽ kǽ nkemmune dǽ bo yatǽ dǽiyie kǽ nsa kǽ dǽborime yi maa.
2. Onitidǒu ne oniti poku kǽ bǽ ti nake ti kwuǽ otǒu mǽu tǽnke yi dǒ kǽ nkǽ kǽ firi bǽcwooke kǽfi kǽ dǽ fi.
3. Ne yaaro tǽcyǽǽte tǽe baa kǒti kǽ tǽcyǽǽte yi bo kunaamunku yi bo kuboti me nyi bo.

Dítanfǽtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndǽa, dǽ sǽmaa, omǽ yi dǒ nke nkǽǽnne otǒu o kǽpǽe yǽnke.
2. Omǽ yi dǒ nke sǽnte kǽfeete otǒu kǽpǽe ne muwǽrmu.

Dítanfǽtri 18

Oniti ba we, omǽ yi dǒ nke ndǽ kǽǽnne a yemme me ǵǽti kǽpǽ; omǽ ba ndǽ kǽǽnne a dǽumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi dǽumme kuyie maku amǽ nyi feume mutaǽ mamu kǽpǽ kaa dǒ ketike, a bo youmu kuyiendǽummu maku kǒ mǽborime kǽ twote meteme; a bo amaa ndǽa, di sǽmaa, dǽkǽmbǽǽti yi dǒ nke ndǽwo dǽ bo ndǽumme dǽkǒ kuyie dǽdǽku yoo dǽ ndǽaku mekwuǽ ndǽ bǽke kǽpǽǽ nsikoo bǽcirbǽ, kǽ haa dǽkǒ yǽbaa nke twonko itye ndǽibi, ba oniti kaa bǒ kǽe byǽeke.

Dítanfǽtri 19

Ba we, kaa yemme hǽti a bo na kǽ ti beimmu omǽu me mba na kǽ dǽa kǽkenǽ tiyǽnke; ba we, a bo na kǽbeke a dǽti ǵa ninte kǽe byǽeke, kǽ ti two ǵa me ndǽwe ne a ninte tii naanti kǒ kuboti.

Dítanfǽtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kǽwǽnne kǽtiinne a kǽbe a me ndǽbe kǽ dǽ nake dǽ kǽpǽti; a bo namu kǽ mbo dǽtinni a me ndǽri myǽǽke, dǽndǽ yemme cǽnke ba ǵa tiyǽiti, dǽ cǽnke ba ndǽri meyǽi.
2. Omǽ yi dǒ nke tanne otǒu dǽtǽn ni mari myǽǽke ne muwǽrimu koo yemme yi dǽdǽ.

Dítanfǽtri 21

1. Oniti ba we, a dǒ nke ndǽkǽmu a hei kǒ mufommu byǽeke kǒ tinaanti ba kaa yi ha dǽtǽnni dǽi tǽ kutenku dǽmyǽǽke; a dǒ kǽ ntee n nǽmu bǽe pǽ nne dǽmǽ dǽ kǒ dǽyǽtri.
2. Ba we, a bo namu, kǽ nsa kaa kǽbe cǽnke dǽa dǽite, kǽmpǽ ǵa hei bo ncenti mǽe boti kǽ dǽ nsie mutǽmmu yǽnke.
3. Bǽkǽaatibǽ dǒ kǽ ndǽǽri siheikembii dǒ mǽe borime dǽhei myǽeke; yǽpatǽ yǽe tu ndǽ nke nii cwǽ weti weti ba bǽkǽbǽke ba mbo, kǽ na kǽceete dǽtinni kotri kǽkǽnne dǽpanni. Dǽkǒ mupaticǽrimu mǽnni, omǽ yi dǒ kǽ nkǽǽnne otǒu kǽ fiinko o yemme, kǽyǽ dǽhei kǒ mǽborime yi tǽ omǽumaa kǽmmǽ, omǽkoo ǵmeǽte me nyi tǽ otǽ kou.

Dítanfǽtri 22

Oniti ba we, fĩ tẽhẽikembite a tẽnke yi dɔ kewẽte ke nsenni ɲacyee; tiɖawanti yi kpa a nne dɔ nke yetoo kemɔɔte a kperẽ kepete itye nyii bo nte kaa na kenye dɛe ci ne dɛe yici; dɛmɔũ memme dɛe bo nte kaa naa ɲoniti keye a fɛi yekeke tũ nɔdɔ nke ntee nyetɔbe dɛdɛbyeeke. Oniti, kaa me nyi cote be ɔɔ yi nɔɖaa too titɔuti.

Ɖitanfɔtri 23

1. Ba we, a dɔ nke mmɔke mutɔmmu ɲa pimmu, ke waa ɲa dɔmu ke mpĩ ke dɛ dɔa naati; omɔu tu nyi dɔ nke nkpa mutɔmmu.
2. Bɛe pĩ mmutɔmmu mamumaa ke bekuute ma, be tɔnfeinti dɔ nke mmamu.
3. Wee cẽnke pĩmmu mamu, o dɔ nke cu o kɔnyonku; keyẽ dɛe bo nteme koo na ke nfou ne o cyẽte kɔbe ke ba ɲaari.
4. Ba we, kaa dɔ a bo namu kewẽnnene betɔmpitibe tɔbe ke dɔ hãnne yentɔntire ke ɲmẽ ndinuu kefeete dɔmaa.

Ɖitanfɔtri 24

Oniti ba we, a dɔ nke nii cute mutɔmmu kehompɛ kekɔte tikweiti; a yi dɔ nke nii mpi mutɔmmu kukpetinku tẽhompɛte be me mbaa keete a dɔiti.

Ɖitanfɔtri 25

1. Oniti ba we, a dɔ nke nfou ke dɛ wenni kaa kɔntii nnaati, fĩ ne ɲa cyẽte kɔbe; a ne bo na kaa fommu ɲmenni kaa yimɔke a yommaa a yi mɔke tiyaati, a yi mɔke a dɔudɛ, kaa me mmɔ ɲa ba na ketaa ɲamaa. Wee mɔnte mutɔmmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okudɔu, opokóti yoo oɖakóti, ticitɛ dekewe, wee cenbo mesemme myeeke be yi dɔ nkó yoo dɛmyeẽke koo nfɛuri.
2. Ti dɔ nke dɔ kenye tisaponyɔti ne tibi kpei mesaaibi imɔu: opopɔpɔri kpeia, ipocutebia, ipocẽmbia, ba i, i yi dɔ nkensenni.

Ɖitanfɔtri 26

1. Oniti ba we, a dɔ nkentye, ke na kepete mecii. Omɔũ yi dɔ nkeyieeti ke na ketanne o bire ɖakɔɔri sampɔu. Ibi imu dɛmare yi dɔ nke baa ta dɛkó ɖakɔɔri. Ɖakɔɔribe bebɛbii bɛe myeẽke mutɔmmu dɔ nkepite tipiiti timɔũ ndi; bɛe ko yɛpatɛ kpentɛ kpenke ke dɔ mbɛe ta ɖakɔɔri odyee we bɛmɔu be bo na ketamu ke be cẽnke dɔ.
2. Ɖakɔɔri dɔ nketwo ndɛbire itye nke dɛ benke dɛ bo ɲme kenaa ɲoni ti keyẽ oniti ba we, a dɔ nke nkpeni ti mufommu myeẽke. Ɖakɔɔri dɔ nkedɔɔ ke benitibe kee betɔbe túmu ke bonkune beyemme kekwaɔ mbetɔbe mesemme, ke iboti imɔũ kutenku yandú nɔdɔ itɔbe, ke initiboti kutenku yandú kó dɔtinni dɔdyɛeri dii me ɲari ke dɔ kepau nyekpare ke dɔi na ke yɛpau nke kutenku narke tipiiti timɔũ.
3. Ibi yɛmbɛ bɛe dɔke dɔ nkenyẽ weti weti bebɛ dɔ nkepete iitye ne i dɔ nkebebii muutɔmmú.

Ɖitanfɔtri 27

1. Oniti ba we, be ɔɔ dɔ bantɛne a ko kuboti kó meborime; a dɔ nkebaa: nte dɔfɔnni, nte dɔkũtri me nɔdomme. A dɔ mbɛe ɖaatwoɔ mecii kaa munkee metwo mbetɔbe ke kutenku nnaati kedimɔũ dɔpete mesaa.
2. Be tú oniti centine ɲo sɔu; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tú mpĩnne mu o mu nyo nne.

Ɖitanfɔtri 28

Ɖipatri dɔdyɛeri dɔi ntú ba we, o dɔ nkeyetoo mu ke bɔkebɔke ba mbo kupiku maku; ke memme dɔke ti ba na kepete mesaa.

Ɖitanfɔtri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ṇaboti yoo d̥itinni a bo d̥ii myēēke a nyē kaa poo ṇamaa nd̥i.
2. Om̥ũ yi d̥o nkeḍḍ ot̥u o yi d̥o ke bēe wee d̥ore om̥mmw̥ḍ, keyē oniti nē oniti ṇme ke ti d̥o nkenvari ke wēte keḍe tit̥be.
3. F̥̄ wee yi d̥o mek̥omme a bo nt̥ũ seiṇme kutenku yand̥ú kó d̥ipatri d̥idyēeri me nyē nd̥e nd̥omme.

D̥itanf̥̄tri 30

D̥ipatri d̥i myēēke, tinaanti mati yibo ke nd̥onne d̥ihe i mari, d̥it̥inni mari yoo oniti d̥o o tisenkri, kennau kewāa ṇwāa, ke faari faari ke hati b̥keḍb̋ke. Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yand̥u.
